Wydawnictwo
Uniwersytetu
Wrocławskiego

ACTA UNIVERSITATIS WRATISLAVIENSIS No 3821

MAGDALENA MATKOWSKA-JERZYK

Nazwiska czeskie a Czesi w Polsce w XX w.

Slavica Wratislaviensia
CLXVI
DOI: 10.19195/0137-1150.166.12
Wrocław 2018

ACTA UNIVERSITATIS WRATISLAVIENSIS No 3821
Slavica Wratislaviensia CLXVI • Wrocław 2018
DOI: 10.19195/0137-1150.166.12

MAGDALENA MATKOWSKA-JERZYK
Uniwersytet Wrocławski, Polska

Nazwiska czeskie a Czesi w Polsce w XX w.

Stan badań czeskich antroponimów w Polsce

W bogatej tradycji polskiej onomastyki wśród licznych prac poświęconych antroponimii stosunkowo niewiele jest tych, które bezpośrednio poruszają językoznawczą problematykę nazwisk czeskich występujących na terenie Polski. Do tej pory nie powstała monografia omawiająca w pełni nazwiska czeskie używane w Polsce, a publikacje onomastyczne tylko ogólnie wspominają o obecności nazwisk o takiej proweniencji w polskim systemie antroponimicznym.

Jedynym językoznawczym tekstem naukowym poruszającym całościowo temat występowania nazwisk czeskich na terenie Polski jest artykuł Witolda Taszyckiego *Czeskie i słowackie nazwiska w Polsce*, który ukazał się w 1969 r. w „Języku Polskim"[1]. Taszycki zauważa w nim, że nazwisk czeskich, które funkcjonują w polskim systemie językowym, jest sporo, a „ich liczba idzie nie w dziesiątki, a setki"[2]. To twierdzenie autora jest poparte jego wieloletnimi badaniami, na podstawie których stworzył bazę czeskich antroponimów używanych w Polsce w XX w.

Do obserwacji Taszyckiego nawiązała czeska studentka Jana Krýdová, która w latach 1966–1968 pod opieką tego badacza, w ramach seminarium magisterskiego, prowadziła badania nazwisk polskich czeskiego pochodzenia. Źródłem ekscerpcji materiału były książki telefoniczne południowej Polski z lat 1965–1966, obejmujące dawne województwa: opolskie, rzeszowskie, katowickie, wrocławskie i krakowskie. Krýdová zebrała 365 nazwisk, które jej zdaniem można uznać za czeskie. Mimo że Taszycki nie był całkowicie zgodny co do ustaleń swojej magistrantki, z bazy nazwisk przez nią sporządzonej korzystał w późniejszych latach i uzupełniał spis na podstawie własnych szacunków. We wspomnianym artykule Taszycki proponuje podział według cech językowych czeszczyzny.

[1] W. Taszycki, *Czeskie i słowackie nazwiska w Polsce*, „Język Polski" 49, 1969, s. 163–164.
[2] *Ibidem*, s. 163.

© for this edition by CNS

Wśród zebranych przez niego jednostek znalazły się m.in. nazwiska: *Auderski*, *Aurzadniczek*, *Hajek*, *Holoubek*, *Holubek*, *Koudelka*, *Koutny*, *Mraz*, *Mrazik*, *Nawrat* i *Stłowkał*. Drugą część artykułu poświęca nazwiskom słowackim[3], wśród których wymienia m.in. onimy: *Teslar*, *Cieślar* czy *Sedlaczek*.

Dalsze wskazane opracowania nie traktują o nazwiskach czeskich jako o wyróżniającej się grupie nazwisk w Polsce i nie omawiają ich szczegółowo, w jakiś sposób jednak dotykają również antroponimów czeskich lub przynajmniej wspomina się w nich o nazwiskach mających niektóre cechy języka czeskiego.

O czeskim zbiorze nazewniczym funkcjonującym na terenie Polski wspomina Kazimierz Rymut w *Nazwiskach Polaków*[4]. Podobnie jak Taszycki zauważa, że bliskie sąsiedztwo, zarówno terytorialne, jak i językowe, wpływa pozytywnie na przenikanie się narodów, a co za tym idzie — na zakorzenianie się nazwisk na obcym, ale sąsiedzkim terenie[5]. Rymut wymienia, pokrywające się z badaniami Taszyckiego oraz badaczy bohemizmów[6], cechy językowe, na podstawie których można wnioskować, że dane nazwisko ma czeskie pochodzenie. Są to m.in.:

— występowanie w nagłosach lub śródgłosach grup *-ra-*, *-la-*, (< *TorT, *TolT);

— *r i l* w pozycji interkonsonantycznej;

— *u* (< *ǫ) w takich nazwiskach, jak *Dub*, *Zubek*, oraz *ou*, *au*, np. w *Auderski*, *Aurzadniczek*;

— występowanie spółgłosek, które zostały na gruncie języka czeskiego depalatalizowane, np. w nazwisku *Benesz*;

— *h* (< **g*), np. w nazwisku *Hornik*;

— graficzna oboczność *g-/j-*[7], np. w nazwisku *Gedliczka*;

— nazwiska o formie imiesłowów czasu przeszłego na *-al* i *-il*, *-yl*, np. *Doleżal*;

— polskie *l*, *ł* odpowiadające czeskiemu *l*[8].

Rymut wskazuje też używane współcześnie (XX w.) w Polsce nazwiska, które można uznać za czeskie, są to m.in. *Holubek*, *Holoubek*, *Hawran*, *Wrana*, *Mrazek*, *Hlawacz*, *Krcha*, *Vrtel*, *Dejmek* i *Matejko*. W sumie w pracy badacz wymienia 22 nazwiska czeskie, czy czeskiego pochodzenia. Pisze również

[3] *Ibidem*, s. 168.

[4] K. Rymut, *Nazwiska Polaków*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1991, s. 66.

[5] *Ibidem*, s. 61.

[6] Zob. J. Siatkowski, *Bohemizmy fonetyczne w języku polskim*, t. 1–2, Wrocław 1965–1970; *idem*, *Czesko-polskie kontakty językowe*, Warszawa 1996; *idem*, *Badania bohemistyczne w Instytucie Slawistyki*, „Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej", 1995, s. 40; J. Siatkowski, M. Basaj, *Bohemizmy w języku polskim. Słownik*, Warszawa 2006.

[7] W Czechach ok. 1850 r. nazwiska *Gedliczka* czy *Gerżabek* miały graficzną postać: *Jedlička* oraz *Jeřábek*. Jednak ze względu na to, że również w języku polskim są możliwe takie warianty, przy orzekaniu o czeskości nazwiska należy przytoczyć jeszcze inne zjawiska, np. językowe, potwierdzające czeską proweniencję. Zob. np. W. Taszycki, *op. cit.*, s. 164.

[8] K. Rymut, *op. cit.*, s. 66.

© for this edition by CNS

o nazwiskach słowackich, podając 12 przykładów, na które wcześniej wskazywał Taszycki.

Maria Malec w publikacji *O imionach i nazwiskach w Polsce. Tradycja i współczesność*[9] w zbiorze przykładów nazwisk obcych używanych przez Polaków wymienia także czeskie, które zostały dodatkowo opatrzone liczbą wskazującą na odsetek nosicieli danego nazwiska (dane pochodzą z korpusu nazwisk współcześnie w Polsce używanych). Malec wymienia następujące antroponimy czeskie: *Hawełka* (189), *Holoubek* (7), *Dejmek* (14), *Matejko* (1924) i *Wodiczko* (43). W grupie nazwisk słowackich pojawiają się natomiast: *Machay* (16), *Teslar* (25), *Cieślar* (3549) oraz *Sedlaczek* (264).

W *Nazwiskach polskich typu dopełniaczowego* autorstwa Bogusławy Żabskiej[10] czytamy, że również w języku czeskim występują nazwiska dopełniaczowe, nie pojawiają się jednak przykłady, które występowały w XX w. w Polsce. Autorka wskazuje jedynie, że wymienione przez Władysława Kuraszkiewicza[11] nazwy pokrywają się właściwie z tymi, o których pisze Josef Beneš[12].

O czeskim pochodzeniu nazwiska Jana Matejki (*Matejko*) wspomina Bogusław Kreja w publikacji *Słowotwórstwo polskich nazwisk. Struktury sufiksalne*[13], również powołując się badania Taszyckiego, który zauważa, pierwotnie nazwisko to kończyło się na -ka, a zatem miało formę *Matieyka* albo *Mateyka* i dopiero pod wpływem polskiego systemu językowego przybrało formę *Matejko*[14]. To samo dotyczy nazwiska Wodiczko.

W pracy *Ewolucja nazwisk słowiańskich. Studium teoretyczno-porównawcze* Zofia Kaleta[15] analizuje procesy, jakim w ciągu wieków zostały poddane nazwiska słowiańskie, m.in. czeskie. Autorka opiera badania na oryginalnych dokumentach urzędowych, z których wyekscerpowała „wszystkie formy identyfikujące człowieka występujące bezpośrednio po imieniu”[16].

Alfred Zaręba w artykule *Ze związków językowych polsko-czesko-słowackich*[17] opisuje zasięg sufiksu *-ula* w nazwach kobiet. Sufiks ten reprezentuje bowiem stare nawiązania polsko-czesko-słowackie w antroponimii[18].

---

[9] M. Malec, *O imionach i nazwiskach w Polsce. Tradycja i współczesność*, Kraków 1996, s. 57–58.

[10] B. Żabska, *Nazwiska polskie typu dopełniaczowego*, Wrocław 1977, s. 39–40.

[11] W. Kuraszkiewicz, *Nazwiska na -owic w Warszawie XV–XVI w.*, „Język Polski” 31, 1951, s. 23–29.

[12] J. Beneš, *O českých příjmeních*, Praha 1962, s. 37.

[13] B. Kreja, *Słowotwórstwo polskich nazwisk. Struktury sufiksalne*, Kraków 2001, s. 68.

[14] *Ibidem*.

[15] Z. Kaleta, *Ewolucja nazwisk słowiańskich. Studium teoretyczno-porównawcze*, Kraków 1991, s. 5.

[16] *Ibidem*.

[17] A. Zaręba, *Ze związków językowych polsko-czesko-słowackich*, „Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej” 5, 1965, s. 457–464.

[18] Zob. E. Wolnicz-Pawłowska, *Pogranicze południowe*, [w:] *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, red. E. Rzetelska-Feleszko, Kraków 2005, s. 475.

© for this edition by CNS

Problem polsko-czeskich stosunków nazewniczych porusza także Władysław Milerski w *Nazwiskach cieszyńskich*[19]. Badacz jako czeskie onimy wymienia np.: *Homola*, *Hrdy*, *Hlawa*, *Brada*, *Stiastny*.

Niewielką grupę nazwisk czeskich (ok. 10) przedstawia też w swojej monografii *Nazwiska z Jabłonkowa i okolic u schyłku XVII wieku* Jaroslav Lipowski[20], który — podobnie jak Taszycki, Rymut czy Milerski — wyróżnia je na podstawie cech fonetycznych czy też ze względu na różnice leksykalne[21]. Autor jako czeskie wskazuje: *Bily*, *Czerweny*, *Kral*, *Hrabie*, *Hlava*, *Szczasny*, *Pytlak*, *Ryszawy*. Teren Jabłonkowa, należący do Śląska Cieszyńskiego i zaliczany do obszaru języka polskiego, znajduje się obecnie w granicach Republiki Czeskiej. O nazwach własnych na terenie Śląska Cieszyńskiego wspomina także ogólnie Zbigniew Greń w pracy *Śląsk Cieszyński. Dziedzictwo językowe*[22].

Izabella Łuc w *Słowniku nazwisk mieszkańców południowego Śląska XIX wieku*[23] wskazuje na nazwiska czeskie jako te, które miały istotny wpływ na tworzenie się zasobu nazewniczego badanego przez nią obszaru. Autorka podkreśla również, że przeprowadzone ustalenia mogą stanowić wstęp do dalszych badań nad antroponimią obcą, w tym czeską, występującą na obszarze Polski.

O antroponimii kłodzkiej XIV i XV w. pisze Stanisława Sochacka[24] w artykule *Interetniczne aspekty antroponimii kłodzkiej w XIV i XV wieku*. Szczególną uwagę poświęca nazwiskom odmiejscowym, wskazując, że z terenów czeskich pochodziły osoby zapisywane w źródłach np. jako: *Beem*, *Beheme*, *Olomuncz*, *Policzer* (ostatnie autorka oznacza jako pochodzące od czesko-morawskich nazw miejscowych). Za czeskie nazwy osobowe Sochacka przyjmuje:

— jednoelementowe: imię *Bartusch* (czes. *Bartuš*), przezwisko *Hlawatsch*, *Hlawacz* (czes. *Hlavač*);

— dwuelementowe: imię + nazwa etniczna, np. *Blahuto Beme* (czes. *Blahút*); imię + przydawka odmiejscowa, np. *Blaschek czu Hollohlaw* (czes. *Blažek*); imię + patronimicum (semantyczne i strukturalne), np. *Heinrich Blahut* (*Heinricus Blahutonis*); imię + zawód, np. *Przibice dictum Kowacz* (czes. *Přibík*); imię + przezwisko *Wenczlaw Twirdig* (czes. *Tvrdý*, z sufiksem *-ik*);

— trójelementowe (z członem *syn*, *zięć*), np. *Jan Bartels bruder AP* (czes. *Bartel*, *Bartalas* ← *Bartoloměj*)[25].

[19] W. Milerski, *Nazwiska cieszyńskie*, Warszawa 1996, s. 82–88.

[20] J. Lipowski, *Nazwiska z Jabłonkowa i okolic u schyłku XVII wieku*, Wrocław 2002, s. 207.

[21] *Ibidem*.

[22] Z. Greń, *Śląsk Cieszyński. Dziedzictwo językowe*, Warszawa 2000, s. 47.

[23] I. Łuc, *Słownik nazwisk mieszkańców południowego Śląska XIX wieku*, Katowice 2016, s. 14.

[24] S. Sochacka, *Interetniczne aspekty antroponimii kłodzkiej XIV i XV wieku*, [w:] *Antroponimia słowiańska*, red. E. Wolnicz-Pawłowska, J. Duma, „Prace Onomastyczne" 35, Warszawa 1996, s. 303–304.

[25] *Ibidem*.

© for this edition by CNS

Sochacka zauważa, że czeskie nazwy osobowe występują przeważnie w tych wsiach, które do XVII w. zachowały mowę czeską, np. *Gołogłowy*, *Goszyce*, *Korytów*, *Mikowice*, *Młynów* czy *Ustronie*[26]. Problemem podziału nazw słowiańskich na czeskie i polskie ze względu na ich bliskość w przeszłości badaczka zajmuje się w artykule *Elementy czeskie w nazwach miejscowości ziemi kłodzkiej*[27]. Podaje chociażby przykład nazwiska *Halade*, które może pochodzić od czeskiego *Halada*, *Haladik*, ale może być także motywowane śląskim apelatywem *hala* ('odzież'), *halać* (tak mówią dzieci, czyli 'głaskać') albo też *hala* jako 'pastwisko górskie' czy *hala* jako 'wielka sala'.

Ewa Wolnicz-Pawłowska przedstawia historyczne nazwy osobowe ziemi kłodzkiej, np. *Hlawacz*, *Bohdal*, *Hrzegorz*, czy też występujące w XVII w. w Rybniku nazwiska: *Beran*, *Brdil*, *Hlinka*, *Holy*[28] itp.

Współczesne antroponimiczne dowody na związki ziemi kłodzkiej z Republiką Czeską wymienia również autorka niniejszego artykułu w tekście poświęconym nazwiskom występującym w XXI w. w książce telefonicznej mieszkańców Kłodzka i okolic[29]. Wskazuje 57 nazwisk, które można uznać za genetycznie czeskie, np. *Pudlik*, *Hajik*, *Hladik*, *Hornik*.

Danuta Lech w *Nazwach osobowych dziewiętnastowiecznych mieszkańców Opola (ze słownikiem etymologicznym nazwisk)*[30] poświęca niewielki podrozdział nazwiskom czeskim. Wymienia takie nazwiska, jak np.: *Hajek* (czes. *Haj*, *hajek*, pol. *Gajek*), *Holik* (pol. *gomoła*), *Honiza* (pol. *gonić*), *Kratochwil* (pol. *Krotochwil*), *Slany* (pol. *Słony*), *Slamka* (pol. *Słomka*), *Niediwez* (pol. *Niedźwiedź*)[31].

Wśród nazwisk obcych Olesna Małgorzata Magda-Czekaj opisuje w swojej książce 5 onimów czeskiego pochodzenia, stanowiących 0,2% ogółu. Są to formy: *Blana*, *Kral*, *Nawrat*, *Tichy*[32].

Kwestię wpływów języka czeskiego na polską antroponimię porusza w krótkim fragmencie *Antroponimii Krakowa od XVI do XVIII wieku. Procesy kształtowania się nazwiska* Elżbieta Rudnicka-Fira[33]. Zwraca ona uwagę na nazwę osobową *Kral*, która pojawia się wielokrotnie w ciągu trzech wieków.

---

[26] *Ibidem*.

[27] S. Sochacka, *Elementy czeskie w nazwach miejscowych ziemi kłodzkiej*, „Prace Filologiczne" 44, 1999, s. 513–519.

[28] E. Wolnicz-Pawłowska, *op. cit.*, s. 475.

[29] M. Matkowska, *Współczesne antroponimiczne dowody na związki Ziemi Kłodzkiej z Republiką Czeską*, [w:] *Podzwonne dla granic. Polsko-czeskie linie podziałów i miejsca kontaktów w języku, literaturze i kulturze*, red. D. Żygadło-Czopnik, J. Lipowski, Jugowice 2008, s. 247–259.

[30] D. Lech, *Nazwy osobowe dziewiętnastowiecznych mieszkańców Opola (ze słownikiem etymologicznym nazwisk)*, Opole 2004, s. 81.

[31] *Ibidem*, s. 82.

[32] M. Magda-Czekaj, *Historyczne nazwiska ludności Olesna na Śląsku Opolskim*, Kraków 2003, s. 156.

[33] E. Rudnicka-Fira, *Antroponimia Krakowa od XVI do XVIII wieku. Proces kształtowania się nazwiska*, Katowice 2004, s. 171–172.

© for this edition by CNS

Czesi w Polsce w XX w. a nosiciele nazwisk czeskich

Według danych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji Rzeczpospolitej Polskiej Czesi stanowią jedną z mniejszości narodowych występujących pod koniec XX w. i obecnie na terenie naszego kraju. Na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2002 r. liczebność mniejszości czeskiej wynosiła 386 osób, w tym: w woj. śląskim — 61 osób, mazowieckim — 37, dolnośląskim — 47. Tradycyjne skupisko mniejszości czeskiej znajduje się w okolicach miejscowości Zelów (woj. łódzkie).

Historia oraz sąsiedztwo obu krajów miały spory wpływ na przejmowanie czeskich nazw osobowych, które z biegiem czasu uległy procesom polonizacyjnym, głównie o charakterze fonetycznym, ale mimo to nadal pozostają obce językowo[34].

Występowanie na terenie dzisiejszej Polski nazwisk prawdopodobnie czeskiego pochodzenia wynika z potrzeb określonych warunkami środowiska naturalnego, rozwojem osadnictwa, państwowości, kontaktów gospodarczych i kulturalnych, migracji ludności oraz sytuacji językowej. Chodzi więc przede wszystkim o czynniki pozajęzykowe. Wskazują na nie m.in. Malicki[35], Łuc[36], Taszycki[37], Sochacka[38], Lech[39] i Rudnicka-Fira[40]. Należy jednak podkreślić, że w odkrywaniu antroponimów czeskiego pochodzenia nie są pomocne takie informacje, jak tożsamość narodowa ich nosicieli, ponieważ w przytłaczającej większości nosiciele nazwisk, które uważamy za pierwotne czeskie, nie są obecnie Czechami ani nie mają świadomości odrębności narodowej czy etnicznej (wyjątkiem są oczywiście osoby, które niedawno przesiedliły się do Polski, których nazwisko figuruje już w korpusie, czy też potomkowie dawnych imigrantów, którzy zachowali świadomość czeskiego pochodzenia, jak np. nosiciele nazwisk w Zelowie)[41].

Obszary, na których odnotowywano bądź odnotowuje się większe skupiska osób czeskiego pochodzenia, to tereny obecnego woj. śląskiego, dolnośląskiego (okolice Strzelina oraz Kudowy) a także fragment woj. łódzkiego (wspomniane już skupisko mniejszości czeskiej w okolicach miejscowości Zelów). Na występowanie w tych okręgach nazwisk czeskich miał wpływ czynnik pozajęzykowy, a mianowicie procesy migracyjne. Biorąc pod uwagę osiedlanie się ludności czeskiej na obszarach Polski, można wyodrębnić cztery nurty.

[34] K. Rymut, *Nazwiska Polaków*, s. 66.
[35] J. Malicki, *Nazwy miejscowe Śląska w języku czeskim*, Wrocław 2002, s. 43.
[36] I. Łuc, *op. cit.*, s. 14.
[37] W. Taszycki, *op. cit.*, s. 162.
[38] S. Sochacka, *Elementy czeskie w nazwach miejscowych…*, s. 513–519.
[39] D. Lech, *op. cit.*, s. 80.
[40] E. Rudnicka-Fira, *op. cit.*, s. 171.
[41] P. Wróblewski, *Społeczność czeska w Zelowie*, Warszawa 1996.

© for this edition by CNS

Pierwszy z nich to pozostałości starszego osadnictwa na Śląsku, związane z napływem czeskich urzędników i rzemieślników do Galicji[42]. Drugi to „emigracja permanentna"[43] braci czeskich na polskie tereny, spowodowana prześladowaniami ewangelików przez Habsburgów. Trzecim jest napływ nowych, powojennych osadników z Pogórza Karpackiego (tutaj możliwe są również wpływy słowackie). Jako czwarty należy wymienić kontakty międzyludzkie mające miejsce po II wojnie światowej[44], w okresie po 1989 r. i trwające do dziś. Do tych ostatnich trzeba zaliczyć m.in. polsko-czeskie małżeństwa mieszane, w których dzieciom nadaje się nazwisko ojca — Czecha, ale które żyją w Polsce jako jej obywatele.

W następnej części pracy przedstawię ważniejsze fakty na temat migracji Czechów na ziemie polskie. Skoncentruję się na ich związku z występowaniem w Polsce omawianych nazwisk. Dzieje Czechów w Polsce zostały bowiem szczegółowo opisane przez historyków[45]. W monografii Czesi w Polsce Zbigniew Tobjański prezentuj mapę ludności czeskiej na ziemiach polskich XVIII–XX w.[46] Przedstawione obszary w zestawieniu z danymi dostępnymi w słowniku Rymuta wyróżniają się jako te o większym skupisku badanych nazw osobowych.

Galicja

Według Witolda Taszyckiego najwięcej nazwisk czeskich zostało zaadaptowanych do polskiego systemu nazewniczego w czasach zaborów na terenie ówczesnej Galicji, a więc w Małopolsce, na Podkarpaciu oraz także poza współczesnymi granicami — na zachodniej Ukrainie. I choć jest to okres przed XX w., to miał niewątpliwie ważny wpływ na stan czeskich nazwisk w Polsce w badanych latach[47]. Współistnienie Polaków z armią i administracją austriacką trwało prawie sto pięćdziesiąt lat (od 1772 do 1918) i przez ten czas sporo nazwisk czeskich powiększyło zasoby antroponimów, którymi posługiwali się Polacy. Do

[42] W. Taszycki, *op. cit.*, s. 163.

[43] E. Štěříková, *Czescy emigranci w XVIII w. i ich potomkowie*, [w:] *Wczoraj, dziś i... Życie, dzieje i teraźniejszość braci czeskich w Zelowie*, red. J. Kriegseisen, Zelów 1998, s. 47.

[44] J. Siatkowski, *Dialekt czeski okolic Kudowy*, cz. 1. *Fonetyka, słowotwórstwo*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1962, s. 11.

[45] Zob. m.in. J.Š. Kubin, *České emigrantské osady v Pruském Slezsku*, Praha 1931; J. Folprecht, *Čechoslováci Polští*, Praha 1932; I. Heroldová, *Život a kultura českých exulantů z 18. století*, Praha 1981; P. Hulka-Laskowski, *Mój Żyrardów*, Warszawa 1958.

[46] Z. Tobjański, *Czesi w Polsce*, Kraków 1994, s. 32.

[47] O tym, że wielu potomków Czechów, którzy zamieszkiwali Galicję, posługiwało się w XX w. nazwiskami czeskiego pochodzenia, pisze m.in. Antoni Kroh (*Polak, Czech — dwa bratanki*, [w:] *Narody i stereotypy*, red. T. Walas, Kraków 1995, s. 44). Por. H. Wereszycki, *Pod berłem Habsburgów. Zagadnienia narodowościowe*, Kraków 1986, s. 66–67. Problematykę czeskiej diaspory w Galicji wschodniej na podstawie bogatej literatury przedmiotu omawia Roman Baron, *Ambasadorowie wzajemnego zrozumienia. Niedocenieni twórcy pomostów między polską i czeską kulturą (XIX–XXI w.)*, Toruń 2013, s. 34–71.

© for this edition by CNS

Galicji trafiło wielu Czechów — austriackich urzędników — z tego względu, że stosunkowo szybko opanowywali język miejscowej ludności. Łatwo także dostosowywali się do nowych okoliczności[48]. Nazwiska były mniej lub bardziej zniemczone bądź zapisane za pomocą niemieckiego alfabetu. Czesi do Galicji napływali jeszcze w XVIII w. (po zaborach), a w pierwszej połowie XIX w. było ich tam całkiem sporo[49]. Nie bez znaczenia była także obecność wojsk. Często bowiem podoficerowie i oficerowie armii austriackiej stacjonujący w Galicji żenili się z Polkami i pozostawali na tym terenie na stałe, zakładając rodziny. Ich potomkowie, zachowując ciągłość nazwiska, w przyszłości identyfikowali się już jako Polacy. Podobnie było zresztą ze wspomnianymi pracownikami ówczesnej administracji państwowej[50].

Dowodem na to, że wśród wojskowych, którzy odbywali służbę w Galicji, były osoby posługujące się czeskimi nazwiskami, są podane przez Taszyckiego antroponimy[51], m.in. *Trnka*, *Dolezel* czy *Kasparek*. Badacz pisze również, że spotkał się w swoim życiu z osobami noszącymi wymienione nazwiska: „nazwiska Trnka używał znajomy nauczyciel szkół krakowskich, będący Polakiem”[52]. Co ciekawe, antroponim *Trnka* figuruje w *Słowniku nazwisk współcześnie w Polsce używanych*, notującym 13 jego nosicieli na terenie Polski, w tym 2 mieszkających na obszarze dawnego woj. krakowskiego. Z kolei nazwisko *Dolezel* nie pojawia się w korpusie[53], występuje za to forma *Doleżel*, której używa 6 obywateli Polski, w tym 4 w dawnym woj. tarnowskim. Nazwiskiem *Kasparek* posługuje się natomiast we współczesnej Polsce 158 osób, z czego 10 jego nosicieli mieszka w okolicach Krakowa.

Tułaczka braci czeskich

Drugim czynnikiem, który wpłynął na występowanie antroponimów czeskiego pochodzenia w Polsce, była trwająca wiele wieków swoista tułaczka braci czeskich, zapoczątkowana w XV w. i związana z reformacją czeską. W XVIII w. emigranci przybyli m.in. na tereny niemieckich Łużyc, w latach 1742–1802 na Śląsk, do dzisiejszych Ziębic, Sycowa, Gęsinca, Wielkiego Taboru czy Grodźca oraz miejscowości Čermin. Szacuje się, że w latach 1742–1780 na Śląsk wyemigrowało blisko 12 tys. czeskich ewangelików. Ze względu na nietolerancję

[48] Zob. np. w ujęciu satyrycznym: J. Lam, *Wielki świat Capowic*, Kraków 2002.

[49] W. Taszycki, *op. cit.*, s. 162. Por. R. Baron, *op. cit.*, s. 58, 66–67.

[50] *Ibidem*.

[51] *Ibidem*.

[52] *Ibidem*.

[53] Używając określeń „korpus”, „onomastykon”, „słownik Rymuta” etc., autorka odwołuje się w niniejszym artykule zawsze do *Słownika nazwisk współcześnie w Polsce używanych* K. Rymuta.

© for this edition by CNS

miejscowych bracia czescy byli jednakże zmuszeni szukać kolejnych miejsc do osadnictwa; na początku XIX w. koloniści z okolic Sycowa kupili wieś Zelów[54].

Rozwój przemysłu na obszarze Królestwa Polskiego sprawił, że coraz więcej Czechów mieszkających w Zelowie zaczęło prowadzić warsztaty tkackie, współpracując z wielkimi zakładami włókienniczymi w Łodzi i Pabianicach[55]. Czesi osiedlali się w okolicznych wsiach oraz w Łodzi, Warszawie, Żyrardowie czy Zduńskiej Woli. Co ciekawe, w dawnym woj. skierniewickim korpus nazwisk notuje m.in. następujące nazwiska prawdopodobnie czeskiego pochodzenia: *Benesz*, *Dworak*, *Hołub*, *Chrobak*, *Jelinek*, *Kral*, *Kralka*, *Krsek*, *Mateja*, *Matejko*, *Prochaski*, *Pytel*, *Rychlik*, *Suchanek*. W dawnym woj. warszawskim występują natomiast takie nazwiska, jak: *Skrzywanek* czy *Ryszawa*. Warto dodać, że dawne woj. warszawskie znajduje się na 5. miejscu pod względem liczby nazwisk czeskich w całej Polsce (4482 nosicieli).

Sławomir Papuga i Andrzej Gramsz przedstawiają listę mężczyzn — osadników czeskich, przybyłych na początku XIX w. do Zelowa. Część z nich, w mniej lub bardziej zmienionej formie, widnieje w korpusie nazwisk, np. *Hajek*, *Jelinek*, *Kulhawy*, *Nemec*, *Pytliczek*, *Stehlik*, *Vacek*.

„Czeski Zakątek"[56]

Kolejnym obszarem, gdzie możemy się spodziewać większej liczby nazwisk prawdopodobnie czeskiego pochodzenia, są okolice Kudowy-Zdroju. Czesi mieszkający przed 1945 r. na terenie Ziemi Kłodzkiej, w odróżnieniu od zelowian, byli przeważnie autochtonami. Po wojnie większość z nich została jednak ekspatriowana, a wielu z nich wyjechało dobrowolnie, również do Niemiec.

Kudowa, Błażejów, Czermna, Słone, Zakrze, Jakubowice, Pstrążna, Bukowina, Brzozowice i Ostra Góra — Janusz Siatkowski jeszcze w roku 1962 pisał[57], że ok. 500 osób mieszkających w tych miejscowościach mówiło po czesku. W niektórych z nich prym wiódł język czeski, w innych mieszkańcy porozumiewali się za pomocą mieszaniny językowej niemiecko-czeskiej. Przesiedlona po wojnie tamtejsza ludność osiadła w okolicach Náchodu, Hronova, Policy i Broumova[58].

Badacz podaje, że po wojnie na tym terenie przeważali już jednak Polacy, a najwięcej ludności mówiącej po czesku mieszkało w latach 60. w Czermnej. Pośród wymienionych przez niego nazwisk Czechów znalazły się antroponimy: *Balcar*, *Bartoniček*, *Cvikýř*, *Denrová*, *Drašňar*, *Franěk*, *Habr*, *Hanuš*, *Horák*, *Jiroušek*, *Koliska*, *Matějka*, *Paštal'ka*, *Pavlíček*, *Pinkava*, *Vintr*, *Vít*, *Vitvera*. Część z nich powstała też na gruncie niemieckim, jak np. *Hermann*, *Hilmann*. We współczesnym korpusie nazwisk odnajdziemy chociażby takie nazwiska,

[54] S. Papuga, A. Gramsz, *Zelów. Wspólnotanacji, wyznań, kultur*, Łódź 2003, s. 27.
[55] P. Wróblewski, *op. cit.*, s. 18.
[56] J. Siatkowski, *Dialekt czeski...*, cz. 1. , s. 11.
[57] *Ibidem*, s. 11.
[58] *Ibidem*.

© for this edition by CNS

jak *Matejka*, *Jirousek*. Przy czym 3 nosicieli antroponimu *Matejka* (formy zaadaptowanej graficznie do polskiego systemu językowego) mieszka w dawnym woj. wałbrzyskim. W miejscowości Słone autor odnotowuje nazwiska osób mówiących po czesku, m.in.: *Baudyš*, *Dědek*, *Hajnová*, *Homoláč*, *Kačer*, *Kluk*, *Kopáček*, *Krijl*, *Kuřátko*, *Ruzmichová*, *Samek*, *Škoda*, *Šrůtek*, *Štěpán*, *Šubrt*, *Švec*. W korpusie nazwisk odnajdziemy antroponim *Baudysz* czy *Baudys*, jednak *Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych* nie notuje nosicieli tych onimów na terenie byłego woj. wałbrzyskiego. W Brzozowicach Siatkowski wymienił nazwiska czeskojęzycznych nosicieli, m.in.: *Balcarová*, *Lelková*, *Stíhl*, *Širlo*, *Tluková*, *Wenclová*. W Kudowie w latach 60. ubiegłego wieku mieszkały rodziny czeskie, które używały nazwisk: *Burdych*, *Hromádko*, *Jirásek*, *Koliska*, *Kopáček*, *Paštalka*, *Holub*, *Vondřejc*. W *Słowniku nazwisk współcześnie w Polsce używanych* możemy znaleźć m.in. nazwisko *Holub*, którego 1 nosiciel mieszka w dawnym woj. wałbrzyskim. W Pstrążnej pojawiały się nazwiska: *Bartoníček*, *Beneš*, *Dvoráček*, *Houštěk*, *Koláčný*, *Lelek*, *Martinec*, *Víravská*. Słownik Rymuta notuje 28 nosicieli antroponimu *Benesz*, w tym 8 mieszkających w dawnym woj. wałbrzyskim oraz 26 osób żyjących w tym województwie, które używają nazwiska *Dworaczek*. Wymienione miejscowości należały do obszaru tzw. Czeskiego Kącika[59], zlokalizowanego w pow. kłodzkim. Osoby posługujące się wymienionymi nazwiskami żyły na tym obszarze jeszcze w latach 60. XX w.

Z kolei ówczesnym w pow. noworudzkim, w miejscowości Ostra Góra, Siatkowski zanotował takie nazwiska Czechów, jak m.in. *Hornychová*, *Kędziorowa z domu Ducháčová*, *Grabowska z domu Hubková*. Korpus nazwisk podaje m.in. nazwisko *Hubka*, żaden z jego nosicieli nie mieszka już jednak na terenie dawnego woj. wałbrzyskiego. W sumie w dawnym województwie wałbrzyskim notujemy 2023 nazwiska prawdopodobnie czeskiego pochodzenia, co plasuje ten region na 14. pozycji w całej Polsce.

Śląsk

Trzecim obszarem, na którym występują nazwiska czeskie, jest Górny Śląsk. Obszar, na którym od XV do początku XVIII w. zaznaczył się administracyjny wpływ języka czeskiego i dokąd w związku z rozwojem górnictwa i przemysłu napływali również mieszkańcy niedalekich Moraw. Z analizy danych uwzględnionych w onomastykonie Rymuta wynika, że właśnie ten teren jest najbogatszy pod względem liczby nazwisk czeskiej proweniencji, a liczba ich nosicieli przedstawia się następująco: katowickie (22 313), bielskie (9050) i opolskie (5844)[60]. Na 4. miejscu znalazło się, należące niegdyś do zaboru austriackiego, dawne woj.

[59] *Ibidem*, s. 13.

[60] W nawiasach podaję liczbę nosicieli nazwisk czeskiej proweniencji w danym województwie.

© for this edition by CNS

krakowskie, w którym mieszka 5280 nosicieli prawdopodobnie czeskich antroponimów, na 5. zaś dawne woj. warszawskie (4882 nosicieli). Najmniej osób posługujących się współcześnie prawdopodobnie czeskimi antroponimami mieszka w dawnym woj. włocławskim.

Andrzej Kuśnierczyk w artykule *Osadnictwo czeskie w Polsce*[61] wymienia nazwiska tkaczy, którzy w XIX i XX w. mieszkali w Kamienicy Polskiej, leżącej na terenie dawnego woj. częstochowskiego. Są to m.in. antroponimy: *Bezdzik*, *Bielobradek*, *Czanczara*, *Ciejpa*, *Ciżyński*, *Cohora*, *Czerny*, *Dojwa*, *Duźbaba*, *Dusiel*, *Duszanek*, *Hladik*, *Holeczek*, *Hornik*, *Jeruszka*, *Kraholec*, *Kreiczy*, *Krzechki*, *Kucharz*, *Lachnik*, *Machaczek*, *Morawiec*, *Mraz*, *Myslin*, *Nowotny*, *Otraubek*, *Polaczek*, *Przybila*, *Smrczek*, *Wilczek*, *Żdiarek*. Spośród wskazanych nazwisk w onomastykonie Rymuta można znaleźć takie, które występują w dawnym woj. częstochowskim: *Bielobradek* (16 nosicieli), *Czerny* (26), *Dusil* (2), *Hladik* (4), *Holeczek* (33), *Hornik* (26), *Krzechki* (14), *Mraz* (24), *Nowotny* (24). W dawnym woj. częstochowskim mieszka ogółem 2890 osób posługujących się nazwiskami prawdopodobnie czeskiego pochodzenia. Obszar ten plasuje się na 8. miejscu w całej Polsce.

Na podstawie analizy mapy frekwencyjnej, której robocza wersja powstała m.in. na potrzeby niniejszego artykułu, można stwierdzić, że najwięcej antroponimów prawdopodobnie czeskiego pochodzenia występuje na terenie Polski południowej — polsko-czeskiego pogranicza. Największe skupisko nosicieli nazwisk prawdopodobnie czeskich zaobserwowano w dawnym woj. katowickim (22 313 osób), na 2. miejscu jest dawne woj. bielskie (9050 osób), a na 3. dawne woj. opolskie, w którym mieszka 5844 nosicieli[62]. W dawnym woj. wałbrzyskim, gdzie leżał m.in. tzw. Czeski Kącik, mieszka 2023 nosicieli. W dawnym woj. łódzkim, w którym leży m.in. Zelów, odnotowano 2303 nosicieli nazwisk prawdopodobnie czeskiego pochodzenia[63]. Liczbę nosicieli nazwisk czeskiej proweniencji w Polsce na tle ogólnej liczby mieszkańców — Polaków — nosicieli nazwisk w danym województwie (według podziału sprzed 1998 r.)[64] zaprezentowano w tabeli 1.

[61] A. Kuśnierczyk, *Osadnictwo czeskie w Polsce*, http://www.genealodzy.czestochowa.pl/zasoby/artykuly/262-osadnictwo-czeskie-w-polsce (dostęp: 10.11.2016).

[62] W nawiasach podaję liczbę nosicieli nazwisk prawdopodobnie czeskiego pochodzenia.

[63] Nie sposób również pominąć ewentualnego charakteru słowackiego czy śląskiego niektórych form dokumentujących jedność czesko-słowacko-śląską obszaru pogranicznego, np. nazwisk *Chrobak*, *Sedlaczek* czy *Uher*, których źródło pochodzenia może być właśnie słowackie. Wskazują zresztą na to Taszycki, a także Rymut, który jednak twierdził, że „nazwiska pochodzenia słowackiego spotyka się na terenie Polski niezwykle rzadko, głównie w południowej Małopolsce i Podkarpaciu" — *idem*, *Nazwiska Polaków*, s. 66.

[64] Gęstość zaludnienia w poszczególnych województwach została opracowana na podstawie danych zawartych w *Słowniku nazwisk współcześnie w Polsce używanych* K. Rymuta.

© for this edition by CNS

Tabela 1. Nosiciele nazwisk czeskiej proweniencji w Polsce pod koniec XX w.[65]

Nazwa województwa (według podziału sprzed 1998 r.)	Skrót nazwy województwa	Liczba nosicieli nazwisk czeskiej proweniencji	Ogólna liczba mieszkańców	Liczba osób nieuwzględnionych[1]
katowickie	Ka	22 313	3 931 500	703 000
bielskie	BB	9050	876 200	99 400
opolskie	Op	5844	1 021 900	220 800
krakowskie	Kr	5280	1 211 600	27 200
stołeczne warszawskie	Wa	4882	2 437 600	—
kieleckie	Ki	3771	1 115 900	—
wrocławskie	Wr	3473	1 116 300	—
częstochowskie	Cz	2890	772 600	—
tarnowskie	Ta	2709	644 200	—
gdańskie	Gd	2506	1 406 300	—
nowosądeckie	NS	2484	650 500	325 300
łódzkie	Łd	2303	1 149 300	—
szczecińskie	Sz	2100	761 000	76 800
wałbrzyskie	Wb	2023	740 300	146 900
poznańskie	Po	2011	1 308 000	—
lubelskie	Lu	1963	988 300	—
rzeszowskie	Rz	1942	706 600	283 300
jeleniogórskie	JG	1855	514 600	—
radomskie	Ra	1791	738 400	—
zielonogórskie	ZG	1782	648 100	—
legnickie	Lg	1752	493 700	—
bialskopodlaskie	BP	1732	301 300	—
zamojskie	Za	1654	488 700	—
przemyskie	Pr	1653	401 100	102 600
bydgoskie	By	1518	1 087 400	—
białostockie	Bs	1488	682 900	66 300
tarnobrzeskie	Ta	1449	644 200	—
koszalińskie	Ko	1445	492 400	—
kaliskie	Kl	1313	704 400	—
olsztyńskie	Ol	1291	741 100	60 700
siedleckie	Sd	1157	638 100	141 500
elbląskie	El	1125	468 200	—
pilskie	Pl	1011	474 200	—
gorzowskie	Go	973	492 000	—
sieradzkie	Sr	953	403 800	46 900
krośnieńskie	Ks	919	485 300	254 600

[65] Tabela przedstawia nazwy województw, ich skróty, liczbę mieszkańców oraz liczbę osób mieszkających w danym województwie, których nie uwzględniono w banku danych PESEL do końca 1990 r. Zob. K. Rymut, *Słownik nazwisk…*, t. 1, Kraków 1992, s. VI.

© for this edition by CNS

słupskie	Sł	870	398 100	—
toruńskie	To	862	645 800	—
piotrkowskie	Pt	857	637 400	303 100
leszczyńskie	Ls	827	381 300	—
suwalskie	Su	816	451 400	—
chełmskie	Ch	813	243 300	—
skierniewickie	Sk	667	413 900	—
ciechanowskie	Ci	579	419 100	30 600
ostrołęckie	Os	516	390 800	—
płockie	Pł	466	510 500	—
łomżyńskie	Ło	428	339 700	31 200
konińskie	Kn	376	463 700	—
włocławskie	Wł	183	426 500	—

Wyekscerpowane nazwiska czeskiej proweniencji stanowią 0,19% wszystkich nazwisk używanych w Polsce w XX w., znajdujących się w bazie danych z 1992 r.[66] Jest to więc niewielki odsetek. Zaprezentowana analiza potwierdza teorię m.in. Rymuta[67], który twierdził, że nazwiska czeskie nie wpłynęły znacząco na stan polskiej antroponimii. Niewielka liczba nazwisk czeskich w tak dużym, niemalże całościowym, zbiorze nazwisk Polaków może również potwierdzać słuszność nieuwzględnienia przez Jana S. Bystronia w przedwojennym wydaniu *Nazwisk polskich*[68] wpływu języka czeskiego na polski zasób antroponimiczny. Niemniej jednak, zbiór nazwisk czeskiej proweniencji, którym posługiwali i posługują się Polacy, stanowi ciekawe źródło badań i pozwala na pełniejsze spojrzenie na tematykę osiedlania się Czechów w Polsce.

Bibliografia

Baron R., *Ambasadorowie wzajemnego zrozumienia. Niedocenieni twórcy pomostów między polską i czeską kulturą (XIX–XXI w.)*, Toruń 2013. Beneš J., *O českých příjmeních*, Praha 1962.
Folprecht J., *Čechoslováci Polští*, Praha 1932.
Bystroń J.S., *Nazwiska polskie*, Lwów 1927.
Greń Z., *Śląsk Cieszyński. Dziedzictwo językowe*, Warszawa 2000.
Heroldová I., *Život a kultura českých exulantů z 18. století*, Praha 1981.
Hulka-Laskowski P., *Mój Żyrardów*, Warszawa 1958.
Kreja B., *Słowotwórstwo polskich nazwisk. Struktury sufiksalne*, Kraków 2001.
Kroh A., *Polak, Czech — dwa bratanki*, [w:] *Narody i stereotypy*, red. T. Walas, Kraków 1995.
Kubin J.Š., *České emigrantské osady v Pruském Slezsku*, Praha 1931.
Kuraszkiewicz W., *Nazwiska na -owic w Warszawie XV–XVI w.*, „Język Polski" 31, 1951.

[66] K. Rymut, *Słownik nazwisk...*
[67] K. Rymut, *Nazwiska Polaków*, s. 66.
[68] J.S. Bystroń, *Nazwiska polskie*, Lwów 1927, s. 13.

© for this edition by CNS

Kuśnierczyk A., *Osadnictwo czeskie w Polsce*, http://www.genealodzy.czestochowa.pl/zasoby/artykuly/262-osadnictwo-czeskie-w-polsce (dostęp: 10.11.2016).
Lam J., *Wielki świat Capowic*, Kraków 2002.
Lech D., *Nazwy osobowe dziewiętnastowiecznych mieszkańców Opola (ze słownikiem etymologicznym nazwisk)*, Opole 2004.
Lipowski J., *Nazwiska z Jabłonkowa i okolic u schyłku XVII wieku*, Wrocław 2002.
Łuc I., *Słownik nazwisk mieszkańców południowego Śląska XIX wieku*, Katowice 2016.
Magda-Czekaj M., *Historyczne nazwiska ludności Olesna na Śląsku Opolskim*, Kraków 2003.
Malec M., *O imionach i nazwiskach w Polsce. Tradycja i współczesność*, Kraków 1996.
Malicki J., *Nazwy miejscowe Śląska w języku czeskim*, Wrocław 2002.
Matkowska M., *Współczesne antroponimiczne dowody na związki Ziemi Kłodzkiej z Republiką Czeską*, [w:] *Podzwonne dla granic. Polsko-czeskie linie podziałów i miejsca kontaktów w języku, literaturze i kulturze*, red. D. Żygadło-Czopnik, J. Lipowski, Jugowice 2008.
Milerski W., *Nazwiska cieszyńskie*, Warszawa 1996.
Papuga S., Gramsz A., *Zelów: wspólnota nacji*, wyznań, kultur, Łódź 2003.
Rudnicka-Fira A., *Antroponimia Krakowa od XVI do XVIII wieku. Proces kształtowania się nazwiska*, Katowice 2004.
Rymut K., *Nazwiska Polaków*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1991.
Rymut K., *Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych*, t. 1–10, Warszawa 1992–1994.
Siatkowski J., *Badania bohemistyczne w Instytucie Slawistyki*, „Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej" 40, 1995.
Siatkowski J., *Bohemizmy fonetyczne w języku polskim*, t. 1–2, Wrocław 1965–1970.
Siatkowski J., *Czesko-polskie kontakty językowe*, Warszawa 1996.
Siatkowski J., *Dialekt czeski okolic Kudowy*, cz. 1. *Fonetyka, słowotwórstwo*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1962.
Siatkowski J., *Dialekt czeski okolic Kudowy*, cz. 2. *Fleksja, słownictwo, teksty*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1962.
Siatkowski J., Basaj M., *Bohemizmy w języku polskim. Słownik*, Warszawa 2006.
Sochacka S., *Elementy czeskie w nazwach miejscowych ziemi kłodzkiej*, „Prace Filologiczne" 44, 1999.
Sochacka S., *Interetniczne aspekty antroponimii Kłodzkiej XIV i XV wieku*, [w:] *Antroponimia słowiańska*, red. E. Wolnicz-Pawłowska, J. Duma, „Prace Onomastyczne" 35, Warszawa 1996.
Štěříková E., *Czescy emigranci w XVIII w. i ich potomkowie*, [w:] *Wczoraj, dziś i... Życie, dzieje i teraźniejszość braci czeskich w Zelowie*, red. J. Kriegseisen, Zelów 1998.
Taszycki W., *Czeskie i słowackie nazwiska w Polsce*, „Język Polski" 49, 1969.
Tobjański Z., *Czesi w Polsce*, Kraków 1994.
Wereszycki H., *Pod berłem Habsburgów. Zagadnienia narodowościowe*, Kraków 1986.
Wolnicz-Pawłowska E., *Pogranicze południowe*, [w:] *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, red. E. Rzetelska-Feleszko, Kraków 2005.
Wróblewski P., *Społeczność czeska w Zelowie*, Warszawa 1996.
Zaręba A., *Ze związków językowych polsko-czesko-słowackich*, „Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej" 5, 1965.
Żabska B., *Nazwiska polskie typu dopełniaczowego*, Wrocław 1977.

Czech names and Czech in Poland in the 20th century

Summary

© for this edition by CNS

The article was based on more than 600 Czech surnames from *Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych* used by Kazimierz Rymut. The article shows the state of research of Czech anthroponymy in Poland, which was treated by researchers quite marginally. An outline of the history of contacts and Czech settlements in Poland was also presented, which had an important impact on the extension of the Polish anthroponymic system with the Czech genetic names. The four most important areas on which the Czech settlement was developed were: Galicia (Galicja), "Czech Corner" (Czeski Zakątek), Settlement areas (areas of settlements) of the Czech brothers and Silesia (Śląsk). The article compares the data of names in Poland in the twentieth century with the map of the Czech population, which mostly overlapped.

Keywords: anthroponymy, Czech surnames, Polish anthroponymic system, Czech genetic names, surnames.

Česká příjmení a Češi v Polsku ve 20. století

Obsah

Tento článek byl založen na více než 600 českých příjmeních excerpovaných ze *Słowniku nazwisk współcześnie używanych* ed. Kazimierze Rymuta. Článek představuje současný stav výzkumu českých příjmení v polském antroponomastickém systému, který doposud byl považován vědci spíše okrajově. Zároveň představuje také stručnou historii česko-polských vztahu a českého usázení v Polsku, které měly významný vliv na expanzi geneticky českých příjmení do polského antroponomastického systému. Autorka vyčlenila 4 nejdůležitější oblasti, ve kterých vznikaly největší české společnosti, a to: Galicie, Český koutek, místa, na kterých se usazeli čeští exulanti (členové Jednoty bratrské) a Slezsko. Ve svém článku autorka srovnává údaje tykající se českých příjmení v Polsku ve 20. století s mapou Čechů bydlících v Polsku, a ty se ve vetší míře shoduji.

Klíčová slova: Antroponomastický systém, česká příjmení, příjmení Poláků, česko-polské vztahy, příjmení.

© for this edition by CNS

Wydawnictwo
Uniwersytetu
Wrocławskiego

Slavica Wratislaviensia

Wrocław 2018